LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

VOYAGA YETMAGANLAR O‘RTASIDA JINOYATCHILIKNING ORTISHIGA TA’SIR ETUVCHI SABAB VA SHART-SHAROITLAR HAMDA UNING OLDINI OLISH MEXANIZMLARI

Suyarova Dinara

Toshkent davlat yuridik universiteti Biznes huquqi va sud himoyasi fakulteti 1-kurs talabasi

Elektron pochta: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining ortishiga ta’sir etuvchi ijtimoiy, oilaviy, ta’limiy, psixologik va raqamli omillar kriminologik hamda huquqiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda jinoyatchilikning sabablari va uning sodir etilishiga imkon beruvchi shart-sharoitlar o‘rtasidagi farq ochib beriladi. O‘zbekistonda 2025-yilda voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar bo‘yicha e’lon qilingan statistik ma’lumotlar tahlil qilinib, ularni talqin etishdagi metodologik cheklovlar ko‘rsatiladi. Shuningdek, milliy qonunchilik, sud amaliyoti va individual profilaktika mexanizmlari o‘rganilib, voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining oldini olishga doir takliflar ilgari suriladi.*

Kalit so‘zlar: *voyaga yetmaganlar; jinoyatchilik; kriminologiya; jinoyat sabablari; shart-sharoitlar; ijtimoiy muhit; oilaviy tarbiya; profilaktika; huquqiy tarbiya.*

ПРИЧИНЫ И УСЛОВИЯ, СПОСОБСТВУЮЩИЕ РОСТУ ПРЕСТУПНОСТИ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ, И МЕХАНИЗМЫ ЕЁ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ

Суярова Динара

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Студентка 1 курса факультета бизнес-права и судебной защиты Ташкентского государственного юридического университета

Электронная почта: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

Аннотация. В статье с криминологической и правовой точек зрения анализируются социальные, семейные, образовательные, психологические и цифровые факторы, влияющие на рост преступности несовершеннолетних. Раскрывается различие между причинами преступности и условиями, способствующими совершению преступлений. Анализируются опубликованные статистические сведения о преступлениях, совершённых несовершеннолетними в Узбекистане в 2025 году, а также методологические ограничения их интерпретации. Кроме того, рассматриваются национальное законодательство, судебная практика и механизмы индивидуальной профилактики, формулируются предложения по предупреждению преступности несовершеннолетних.

Ключевые слова: несовершеннолетние; преступность; криминология; причины преступности; условия совершения преступлений; социальная среда; семейное воспитание; профилактика; правовое воспитание.

CAUSES AND CONDITIONS CONTRIBUTING TO THE GROWTH OF JUVENILE CRIME AND MECHANISMS FOR ITS PREVENTION

Suyarova Dinara

1st-year student, Faculty of Business Law and Judicial Protection, Tashkent State University of Law

E-mail: ilmiyizlanuvchi@gmail.com

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

Abstract. This article examines the social, family, educational, psychological and digital factors contributing to juvenile crime from criminological and legal perspectives. It distinguishes the causes of crime from the conditions that facilitate its commission. Published statistics on offences committed by minors in Uzbekistan in 2025 are analysed, with attention to the methodological limitations of their interpretation. The article also reviews national legislation, judicial practice and individual prevention mechanisms, and proposes measures to prevent juvenile offending.

Keywords: minors; juvenile crime; criminology; causes of crime; facilitating conditions; social environment; family upbringing; prevention; legal education.

KIRISH. Voyaga yetmaganlar o‘rtasida jinoyatchilikning ortishi masalasi faqat sodir etilgan jinoyatlar soni bilan cheklanmaydi. Ushbu hodisa bolaning shakllanishiga ta’sir ko‘rsatuvchi oila, ta’lim muassasasi, tengdoshlar muhiti, mahalla, iqtisodiy sharoit va raqamli makon bilan uzviy bog‘liq. O‘smirlik davrida mustaqil qaror qabul qilish, hissiyotlarni boshqarish va xatti-harakat oqibatlarini baholash ko‘nikmalari hali to‘liq shakllanmagan bo‘lishi mumkin. Shu sababli ayrim salbiy ta’sirlar voyaga yetmagan shaxsning huquqbuzarlik yoki jinoyat sodir etish xavfini kuchaytiradi. Biroq jinoyatni bitta omil bilan izohlash to‘g‘ri emas: sabablar shaxs xulqiga ta’sir qiluvchi omillarni, shart-sharoitlar esa jinoyat sodir etilishini osonlashtiruvchi vaziyatlarni anglatadi. Tadqiqotning maqsadi voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining ortishiga ta’sir etuvchi asosiy sabab va shart-sharoitlarni aniqlash, ularning o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish hamda amaldagi qonunchilik asosida profilaktika mexanizmlarini takomillashtirishga doir takliflar ishlab chiqishdan iborat.

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

ASOSIY QISM (MUHOKAMA VA NATIJA). Adabiyotlar tahlili. 1. Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining oldini olishning huquqiy mexanizmlari. O‘zbekiston Respublikasining 2010-yil 29-sentabrdagi O‘RQ-263-son “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni mazkur sohadagi asosiy normativ-huquqiy hujjatlardan biridir [1]. Qonunning 3-moddasida voyaga yetmagan shaxs 18 yoshga to‘lmagan shaxs sifatida belgilangan, profilaktika esa huquqbuzarlik sodir etilishiga imkon beradigan sabab va shart-sharoitlarni aniqlash hamda bartaraf etishga qaratilgan chora-tadbirlar tizimi sifatida izohlangan. Qonunning 4-moddasi voyaga yetmaganlar huquqbuzarliklarining oldini olish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish, qonunga itoatkor xulq-atvorni shakllantirish hamda ijtimoiy-pedagogik reabilitatsiyani profilaktikaning asosiy vazifalari qatoriga kiritadi [1].

O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2000-yil 15-sentabrdagi 21-sonli “Voyaga yetmaganlarning jinoyatlari haqidagi ishlar bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida”gi qarori ham muhim huquqiy manba hisoblanadi [2]. Qarorning 12-bandida sudlarga voyaga yetmaganlar sodir etgan jinoyatlarning sabablarini aniqlash va ularni bartaraf etish yuzasidan xususiy ajrim chiqarish majburiyati yuklatilgan. Mazkur qoida jinoyat ishini faqat aybdor shaxs va jazo masalasi bilan cheklamasdan, jinoyat sodir etilishiga imkon bergan oilaviy, ta’limiy va ijtimoiy sharoitlarni ham o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 81-moddasida voyaga yetmaganlarga nisbatan tayinlanishi mumkin bo‘lgan jazo turlari, 87 va 88-moddalarida esa javobgarlikdan yoki jazodan ozod qilish hamda majburlov choralariga oid qoidalar belgilangan [3]. Jinoyat-protsessual kodeksining 548-

moddasi voyaga yetmaganlarga oid jinoyat ishlarini yuritishning maxsus tartibiga taalluqlidir [4]. Ushbu normalar voyaga yetmagan shaxsning yoshi, tarbiyasi, yashash sharoiti va shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda individual yondashuvni taqozo etadi. Shu sababli profilaktika faqat jazolashga emas, balki tarbiyaviy ta'sir va qayta ijtimoiylashuvga ham yo'naltirilishi lozim. Sud amaliyotida jinoyat sodir etilishiga olib kelgan sabab va shart-sharoitlarni aniqlash muhim ahamiyatga ega. Sud tomonidan ish holatlaridan kelib chiqib voyaga yetmaganning oilaviy sharoiti, ta'lim olishi, tarbiyasi, katta yoshdagilar ta'siri va jinoyatga jalb etilish ehtimoli baholanishi lozim.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda formal-yuridik, tizimli, qiyosiy-huquqiy va mantiqiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Statistik ma'lumotlar esa ularni e'lon qilgan manbaning mazmuni va qamrovi doirasida baholandi. Ushbu maqola doirasida public.sud.uz portalidan to'liq matni tekshirilgan individual sud hujjatlari olinmagani sababli aniq ish, sud yoki jazo misollari keltirilmaydi. Kelgusida shaxsiy ma'lumotlari anonimlashtirilgan sud hujjatlarini o'rganish maqolaning empirik asosini kuchaytiradi.

Natijalar. 2. 2025-yil statistik ma'lumotlari va ularning kriminologik tahlili. Kriminologiya tadqiqot instituti ma'lumotlariga tayangan holda 2026-yil 24-yanvarda e'lon qilingan xabarlarda 2025-yilda O'zbekistonda voyaga yetmaganlar tomonidan jami 3 266 ta jinoyat sodir etilgani, bu respublikada qayd etilgan jinoyatlarning 2,1 foizini tashkil qilgani bildirilgan [5]. Xabarda ushbu jinoyatlarning 2 554 tasi oldini olish mumkin bo'lgan jinoyatlar sifatida qayd etilgani, 391 tasi axborot texnologiyalari orqali sodir etilgani ko'rsatilgan. Shuningdek, 321 ta holat alohida toifa sifatida keltirilgan, biroq xabarda ushbu toifaning mazmuni batafsil ochilmagan. Shu bois mazkur raqamni qo'shimcha

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

izohsiz mustaqil jinoyat turi yoki boshqa ko‘rsatkich sifatida talqin qilish mumkin emas.

Hududlar kesimida voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlarning 65,5 foizi besh hudud hissasiga to‘g‘ri kelgani qayd etilgan. Jumladan, Toshkent shahrida 634 ta, Farg‘ona viloyatida 482 ta, Namangan viloyatida 371 ta, Toshkent viloyatida 345 ta va Samarqand viloyatida 308 ta jinoyat qayd etilgan [5]. Ushbu ko‘rsatkichlar profilaktika choralarini hududlarning kriminogen xususiyatlari va bolalar ehtiyojlaridan kelib chiqib tashkil etish zarurligini ko‘rsatadi. Biroq hududlar o‘rtasidagi farqni baholashda voyaga yetmaganlar soni, aholi zichligi va jinoyatlarni qayd etish amaliyoti ham hisobga olinishi lozim.

Jinoyat turlari bo‘yicha xabarda oldini olish mumkin bo‘lgan jinoyatlar tarkibida 1 313 ta o‘g‘rilik holati qayd etilgani, shuningdek 84 ta firibgarlik, 193 ta bezorilik, 68 ta og‘ir tan jarohati yetkazish, 68 ta transport vositasini olib qochish, 36 ta nomusga tegish, 17 ta bosqinchilik va 15 ta qotillik jinoyati sodir etilgani keltirilgan [5]. Ushbu ma’lumotlar jinoyatlarning turi va hududiy taqsimotini ko‘rsatadi, biroq o‘z-o‘zidan jinoyatchilikning oldingi yilga nisbatan ortganini isbotlamaydi.

Mavzu “jinoyatchilikning ortishi”ga bag‘ishlangan bo‘lsa-da, o‘sish dinamikasi haqida qat’iy xulosa chiqarish uchun 2024 va 2025-yillardagi ko‘rsatkichlar bir xil yosh chegarasi, hisob birligi va metodologiya asosida taqqoslanishi zarur. Hozir foydalanilgan ochiq xabarda 2025-yil bo‘yicha umumiy ko‘rsatkich berilgan, biroq taqqoslash uchun zarur bo‘lgan 2024-yil voyaga yetmaganlariga oid mos raqamlar keltirilmagan. Shuning uchun maqolada 3 266 ta

jinoyat muammoning ko‘lami va dolzarbligini ko‘rsatuvchi ma’lumot sifatida ishlatiladi, ammo faqat shu raqamga tayanib o‘sish sur’ati hisoblanmaydi.

Statistik tahlilda voyaga yetmaganlar va kengroq “yoshlar” toifasini, jinoyatlar soni va jinoyat sodir etgan shaxslar sonini, shuningdek birinchi marta va takroran jinoyat sodir etish holatlarini farqlash muhim. Har bir ko‘rsatkich bo‘yicha davr, hudud, yosh chegarasi, hisob birligi va birlamchi manba aniq ko‘rsatilishi kerak. Bunday yondashuv sabab va shart-sharoitlarni noto‘g‘ri statistik xulosalar asosida belgilashning oldini oladi.

3. Voyaga yetmaganlar jinoyatchiligining sabablari va unga imkon beruvchi shart-sharoitlar. 3.1. Oilaviy muhit va ota-ona nazoratining yetishmasligi. Oila bolaning dastlabki ijtimoiylashuv muhiti bo‘lib, undagi munosabatlar voyaga yetmaganning dunyoqarashi va xulq-atvoriga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Oiladagi doimiy nizolar, zo‘ravonlik, ota-onaning befarqligi, nazoratning haddan tashqari sustligi yoki aksincha, zo‘ravon va keskin tarbiya usullari bolaning ruhiy holatiga salbiy ta’sir qilishi mumkin. Bunday vaziyatlar jinoyat sodir etishning muqarrar sababi bo‘lmasa-da, boshqa xavf omillari bilan qo‘shilganda kriminogen muhitni yuzaga keltirishi ehtimoli bor. Shu sababli profilaktika ota-onani ayblashga emas, oilaviy muammolarni erta aniqlash va zarur psixologik-ijtimoiy yordam ko‘rsatishga qaratilishi kerak.

3.2. Maktab, ta’limdan uzilish va tarbiyaviy profilaktika. Ta’lim muassasasi voyaga yetmaganlarning ijtimoiylashuvi, huquqiy ongi va mas’uliyat hissini shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Dars qoldirish, maktabdagi zo‘ravonlik, kamsitish, o‘qituvchi yoki tengdoshlar bilan nizolar bolaning ta’lim muhitidan uzoqlashishiga olib kelishi mumkin. Ta’limdan uzilish esa bo‘sh vaqtning nazoratsiz qolishi va salbiy guruhlar ta’siriga tushish xavfini

kuchaytiradi. Shuning uchun davomatni nazorat qilish bilan birga, uning sabablarini o‘rganish, maktab psixologi va ota-onalar hamkorligini yo‘lga qo‘yish zarur.

3.3. Bandlik, iqtisodiy zaiflik va bo‘sh vaqt. Oiladagi moddiy qiyinchilik, ijtimoiy tengsizlik va voyaga yetmaganning foydali mashg‘ulotlardan chetda qolishi ayrim hollarda noqonuniy daromad topishga yoki salbiy guruhlar ta’siriga berilishga sharoit yaratishi mumkin. Biroq kambag‘allik yoki ishsizlikni jinoyatning bevosita sababi sifatida ko‘rsatish noto‘g‘ri: aksariyat hollarda bu omillar ta’lim, tarbiya, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va nazorat bilan birgalikda ta’sir ko‘rsatadi. Sport, kasb-hunar, san’at va boshqa to‘garaklarning qulayligi profilaktik ahamiyatga ega.

3.4. Tengdoshlar bosimi va katta yoshdagilar tomonidan jinoyatga jalb etish. O‘smirlar tengdoshlari tomonidan tan olinish va guruhga mansublikni his qilishga intiladi. Shu ehtiyojdan foydalanadigan shaxslar voyaga yetmaganlarni o‘g‘rilik, bezorilik, firibgarlik yoki boshqa noqonuniy harakatlarga jalb qilishi mumkin. Katta yoshdagilar tomonidan jinoyatga undash, topshiriq berish yoki voyaga yetmagandan jinoyat vositasi sifatida foydalanish alohida xavf tug‘diradi. Bunday vaziyatlarda nafaqat voyaga yetmaganning xatti-harakati, balki uni jinoyatga olib kelgan shaxslar va sharoitlar ham aniqlanishi lozim.

3.5. Spirtli ichimliklar, giyohvandlik va psixotrop moddalar ta’siri. Spirtli ichimliklar, giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar bilan bog‘liq muhit voyaga yetmaganlarning sog‘lig‘i va xulq-atvoriga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bunday holatlar o‘zini nazorat qilishni susaytirishi, zo‘ravonlikka moyillik yoki xavfli qarorlar ehtimolini oshirishi mumkin. Profilaktika tibbiy-

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

psixologik yordam, ota-onalar bilan ishlash, sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish va zararli muhitdan himoya qilish choralarini qamrab olishi kerak.

3.6. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli xavflar. Internet va ijtimoiy tarmoqlar voyaga yetmaganlar uchun ta’lim va muloqot imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, kiberbulling, onlayn firibgarlik, tovlamachilik, shaxsiy ma’lumotlarni tarqatish, zo‘ravonlikni targ‘ib qiluvchi materiallar va jinoiy guruhlar ta’siri kabi xavflar mavjud. 2025-yil bo‘yicha e’lon qilingan ma’lumotlarda axborot texnologiyalari orqali sodir etilgan 391 ta jinoyat qayd etilgani raqamli yo‘nalishning dolzarbligini ko‘rsatadi [5]. Biroq ushbu ko‘rsatkichning tarkibi va aynan qaysi texnologik usullarni qamrab olishi batafsil ochilmagan. Shu sababli raqamli xavfsizlik bo‘yicha ta’lim va ota-onalar nazorati muhim profilaktika vositasi hisoblanadi.

3.7. Profilaktika tizimidagi institutsional kamchiliklar. Profilaktika tizimidagi sust idoralararo hamkorlik, bolaning muammolarini faqat rasmiy hisobga olish bilan cheklanish va individual yondashuvning yetishmasligi mavjud xavflarni bartaraf etishni qiyinlashtiradi. Voyaga yetmagan bilan ishlashda maktab, mahalla, ichki ishlar organlari, vasiylik va homiylik organlari, ijtimoiy xizmatlar hamda oila o‘rtasida hamkorlik bo‘lishi zarur. Profilaktik hisobning samarasi hisobda turgan bolalar soni bilan emas, balki xavf omillarining kamayishi, ta’limga qaytish, oilaviy muhitning yaxshilanishi va takroriy huquqbuzarlikning oldi olinishi bilan baholanishi lozim.

Muhokama. 4. Xorijiy tajribadan foydalanish imkoniyatlari. Xorijiy tajribani O‘zbekistonda qo‘llashda huquqiy tizim, ijtimoiy xizmatlar va mahalliy sharoitlar o‘rtasidagi farqlarni hisobga olish zarur. Voyaga yetmaganlar bilan

ishlashda jazoni oxirgi chora sifatida qo‘llash, ta’limdan uzilishni kamaytirish, oilani profilaktika jarayoniga jalb etish, psixologik va ijtimoiy yordam ko‘rsatish hamda qayta ijtimoiylashuv dasturlarini rivojlantirish muhim yo‘nalishlar hisoblanadi. Germaniya tajribasida voyaga yetmaganlar adliyasining tarbiyaviy xususiyatlari, Yaponiya tajribasida esa oilaviy sudlar va mahalliy hamjamiyat bilan ishlash mexanizmlarini o‘rganish mumkin. Biroq xorijiy tajriba milliy qonunchilik va mavjud ijtimoiy infratuzilma bilan uyg‘unlashtirilgan holda tatbiq etilishi lozim.

5. Jinoyatchilikning oldini olish mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha takliflar. Birinchidan, voyaga yetmaganlar jinoyatchiligi bo‘yicha ochiq statistikani yagona metodologiya asosida yuritish, yosh chegarasi, hudud, jinoyat turi, jins va takroriylik ko‘rsatkichlarini alohida e’lon qilish lozim. Ikkinchidan, maktablarda erta aniqlash mexanizmini kuchaytirish zarur. Davomatning keskin pasayishi, zo‘ravonlik, kiberbulling, oilaviy inqiroz va xavfli tengdoshlar ta’siri aniqlanganda psixolog, pedagog, ota-ona va ijtimoiy xizmatlar birgalikda ishlashi kerak. Uchinchidan, oilaga yo‘naltirilgan profilaktika rivojlantirilishi lozim. Ota-onalarga farzand tarbiyasi, nizolarni zo‘ravonliksiz hal etish, nazorat va ishonch muvozanati, internet xavfsizligi bo‘yicha maslahatlar berish, zarur holatda oilani psixologik va ijtimoiy xizmatlarga yo‘naltirish muhim.

To‘rtinchidan, voyaga yetmaganlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish uchun sport, san’at, kasb-hunar, volontyorlik va mentorlik dasturlarini kengaytirish, ayniqsa imkoniyati cheklangan yoki xavf omillari mavjud hududlardagi bolalar uchun ulardan foydalanishni qulaylashtirish kerak. Beshinchidan, voyaga yetmaganlarni jinoyatga jalb qiluvchi katta yoshli shaxslarni aniqlash, ularga nisbatan qonuniy choralar ko‘rish va bolalarni jinoiy ekspluatatsiyadan himoya qilish zarur. Oltinchidan, raqamli savodxonlikni

Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

oshirish, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish, onlayn firibgarlik, tahdid, shantaj va kiberbullingni aniqlash hamda bunday vaziyatlarda kimga murojaat qilishni o‘rgatish lozim. Yettinchidan, qonunchilikda nazarda tutilgan tarbiyaviy, tiklovchi va muqobil choralarni individual holatga qarab qo‘llash, bunda jabrlanuvchining huquqlari va xavfsizligini ta’minlash muhim. Sakkizinchidan, profilaktik hisobdagi har bir voyaga yetmagan uchun individual yordam rejasi tuzish, mas’ul mutaxassisni belgilash va natijalarni aniq mezonlar asosida baholash lozim.

XULOSA. Voyaga yetmaganlar o‘rtasida jinoyatchilikning ortishiga ta’sir etuvchi sabab va shart-sharoitlar ko‘p qirrali bo‘lib, ularni faqat bitta omil bilan izohlab bo‘lmaydi. Oilaviy nizolar, tarbiyadagi kamchiliklar, ta’limdan uzilish, ijtimoiy-iqtisodiy qiyinchiliklar, tengdoshlar bosimi, katta yoshdagilar tomonidan jinoyatga jalb etish, zararli moddalar va raqamli muhitdagi xavflar o‘zaro bog‘liq holda namoyon bo‘lishi mumkin.

2025-yilda voyaga yetmaganlar tomonidan 3 266 ta jinoyat sodir etilgani haqidagi e’lon qilingan ma’lumot muammoning dolzarbligini ko‘rsatadi, biroq jinoyatchilikning aynan ortish sur’atini aniqlash uchun oldingi yil ko‘rsatkichlari bilan bir xil metodologiyada taqqoslash zarur.

Jinoyatchilikning oldini olish jazolash bilangina cheklanmasligi, balki xavf omillarini erta aniqlash, oilani qo‘llab-quvvatlash, ta’lim muhitini yaxshilash, raqamli savodxonlikni oshirish va idoralararo hamkorlikka asoslanishi kerak. Voyaga yetmagan shaxsning huquqlari, sha’ni va manfaatlarini himoya qilgan holda individual profilaktika olib borish eng muhim yo‘nalishlardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

LAW, POLICY AND SOCIETY ПРАВО, ПОЛИТИКА И ОБЩЕСТВО - HUQUQ, SIYOSAT VA JAMIYAT
ILMIY-TAHLILIY JURNAL
Issue - 11(2026) / ISSN 3030-3052 Available at www.uznauka.uz

1. O‘zbekiston Respublikasining 2010-yil 29-sentabrdagi O‘RQ-263-son “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonuni. URL: https://lex.uz/docs/-1685726

2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2000-yil 15-sentabrdagi 21-son “Voyaga yetmaganlarning jinoyatlari haqidagi ishlar bo‘yicha sud amaliyoti to‘g‘risida”gi qarori. URL: https://lex.uz/docs/-1449720

3. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi (72, 81, 87 va 88-moddalar). URL: https://lex.uz/docs/-111453

4. O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi (548-modda). URL: https://lex.uz/docs/-111460

5. “2025 yilda voyaga yetmaganlar tomonidan 15 ta qotillik jinoyati sodir etildi”. Kun.uz. 2026-yil 24-yanvar. URL: https://kun.uz/news/2026/01/24/2025-yilda-voyaga-yetmaganlar-tomonidan-15-ta-qotillik-jinoyati-sodir-etildi